בשלח ג

א. בסוף פרשתנו, ביי מלחמת עמלק, שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „וידי משה כבדים"[1], און איז מפרש: „בשביל שנתעצל במצוה[2] ומנה אחר תחתיו נתייקרו ידיו"[3].

דער פירוש בזה בפשטות איז: רש"י איז אויסן צו מסביר זיין, אַז הגם פון דעם לשון „וידי משה כבדים" — לשון הווה — איז משמע, אַז דאָס איז געווען ביי אים דאָמאָלס אַ מצב תמידי (מצד זיין זקנה[4]), איז רש"י מפרש אַז דאָס איז ניט אַזוי, נאָר ס'איז דעמולט געשען צוליב אַ סיבה: „בשביל שנתעצל במצוה כו'[5] נתייקרו ידיו"[6].

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין:

איז פ' שמות[7], אויפן פסוק „ויהי בדרך במלון וגו' ויבקש המיתו", איז רש"י מפרש „(ויבקש המיתו) למשה, לפי שלא מל את אליעזר בנו, ועל שנתרשל נענש עונש מיתה, תניא א"ר יוסי, ח"ו לא נתרשל אלא אמר כו' הקב"ה צוני כו'". וויבאַלד רש"י זאָגט ניט אויפן צווייטן פירוש אַז דאָס איז אַ דרש וכיו"ב (ניט ממש פשוטו של מקרא)[8], איז פאַר־שטאַנדיק, אַז אויך ע"פ פשוטו של מקרא מאָנט זיך נאָך אַ פירוש צו באַוואָרענען אַז „ח"ו לא נתרשל" — היינט פאָרוואָס זאָגט רש"י דאָ בפשיטות, אַז „נתעצל במצוה" און איז דערפאַר נענש גע־ווארן, און ברענגט אפילו ניט אַ צווייטן פירוש, וואָס זאָל שולל זיין דעם ענין פון עצלות ביי משה'ן?

נאָך מער: אויך לויטן ערשטן פירוש אין רש"י (דאָרט) איז ניט מובן: ווי־באַלד אַז משה איז שוין נענש געווארן אויף אַן ענין פון התרשלות במצוה — איז דאָך מובן ופשוט, אַז פון דאָן אָן איז משה געווען זהיר אַז ביי אים זאָל ניט זיין ח"ו קיין ענין פון התרשלות במצוה. היינט ווי אַזוי איז דאָ (רש"י מפרש אַז עס איז) געווען באַ משה'ן אַן ענין פון „נתעצל במצוה"[9]?

---

1) יז, יב.

2) בדפוס שני ובא' מכת"י רש"י שתח"י „מן המצוה".

3) בכמה כת"י רש"י שתח"י ליתא „נתייקרו ידיו" בסוף פרש"י.

4) כמ"ש ברלב"ג סוף פרשתנו „יתכן שהי' גדול הגוף והי' עם זה זקן". ועד"ז באברבנאל כאן. — אבל ראה ברכה לד, ז. פרש"י שם לד, א. ועוד.

5) אבל אינו מפרש בפשש"מ כמ"ש הראב"ע כאן (ועד"ז בחזקוני וטור הארוך ועוד) „כי אין כח באדם להרים ידיו יום שלם ואפילו שעות מועטות", כי אז הול"ל „ויכבדו ידי משה", להורות שנעשו כבדות מהרמת ידיו הנזכרת בפסוק שלפנ"ז.

ומטעם זה גופא מובן למה לא נאמר לפי פרש"י „שנתעצל במצוה . . נתייקרו ידיו" — „וכבדו ידיו", דאז היינו מפרשים כהראב"ע. וראה משכיל לדוד כאן. וראה הערה 16.

6) ולהעיר מפרש"י וארא ט, ח ד"ה וזרקו משה „וכל דבר הנזרק בכוח" (וראה מפרשי רש"י שם). וראה פרשתנו יז, ו „והכית בצור גו'" ובפרש"י „מכאן שהמטה הי' של מין דבר חזק ושמו סנפרינון והצור נבקע לפניו", ומשמע שהוא מחמת ההכאה בחוזק (נוסף לזה שהמטה עצמו הוא כבד).

7) ד, כד.

8) ומה שהביא שם בעל המאמר אינו לומר שפירוש זה אינו ע"פ פשש"מ, אלא הוא רק לתוס' הסברה (לתרץ קושיא וכיו"ב) בשביל תלמיד ממולח — כמדובר כמ"פ.

9) ואי"ז דומה למה שמצינו במשה שנענש על זה שלא הגיד להם תיכף והי' ביום הששי והכינו גו' (פרש"י פרשתנו טז, כב), כי שם י"ל דלא הי' מוכרח למסור להם לפני יום הששי, ועכ"פ לא איחר זמנו. ולהעיר מלשון רש"י להם ציווי ה' עד לאחר זמנו. ולהעיר מלשון רש"י

ב. אין מדרשי חז"ל זיינען דאָ אויך אַנדערע טעמים פאַרוואָס „כבדו ידיו":

א) איז תרגום יונתן[10] שטייט אַז דאָס איז דערפאַר ווײַל ער האָט אָפּגעלייגט די מלחמה אויף „מחר" „ולא אזדרז ביומא ההוא"[11].

ב) נאָך אַ טעם שטייט[12]: „יקרו ידיו של משה משום עונותיהם של ישראל שאמרו[13] היש ה' גו'".

דאָס ווײַל רש"י ברענגט ניט דעם ערשטן טעם (עכ"פ אַלס פירוש שני), איז מובן, ווייל (אע"פ אַז בתוכנו איז עס ווי דער טעם ווײַל רש"י זאָגט בפירושו — אַז ענין פון היפך הזריזות בא משה"ן; אָבער) דער טעם איז ניט מסתבר אין פשוטו של מקרא — אַז מצד עצלות האָט זיך די זאַך ניט געטאָן ביז מחר!

ס'איז אָבער ניט מובן, פאַרוואָס לערנט דאָ רש"י ניט דעם טעם „מפני עונותיהם של ישראל", ווײַל לויט דעם איז ניט „נתעצל משה"[14]?

ובפרט אַז בנדו"ד איז „עונותיהם של ישראל" ניט קיין חידוש — דאָס איז שוין געזאָגט געווארן פריער אין פירוש רש"י[15], אַז די גאַנצע סיבה פון מלחמת עמלק איז דאָס ווײַל די אידן האָבן געזאָגט „היש ה' בקרבנו";

איז דאָך מער מתאים צו לערנען (עכ"פ אַלס צווייטער פירוש) אַז „וידי משה כבדים" איז צוליב „עונותיהם של ישראל", ווײַל ווען דעם האָט שוין די תורה דערציילט, אַיידער צו מוסיף זיין אַז דאָס איז צוליב אַן ענין פון „נתעצל" בא משה[16].

פרשתנו שם „ולכן ענשו הכתוב", ולא „ענשו המקום", וכיו"ב.

10) עה"פ כאן.

11) ועד"ז הוא במכילתא (הובא ביל"ש) כאן: „מכאן שלא ישהה אדם במצות". אבל ממשיך: „אלולי שאמר משה ליהושע בחר לנו אנשים לא ה' מצטער כך", וכבר שקו"ט בכ"מ בכוונת המכילתא, דלאו סיפא רישא. במרכבת המשנה תירץ „ואפשר שבחירת האנשים ה' גרם לעיכוב" (וכ"ה בפי' זה ינחמנו למכילתא). ועד"ז מפורש במכילתא דרשב"י כאן. בזית רענן (לי"ש) מפרש „אלולי שאמר משה כו' פי' אלא בעצמו בחר אנשים". וכן מפרש בדברי דוד (להט"ז) בפרש"י כאן.

12) פסיקתא רבתי פי"ב. במכילתא כאן עה"פ ויקחו אבן וישימו תחתיו — „ר' אליעזר המודעי אומר יקר (כבד — זי"ר שם) חטא על ידיו של משה באותה שעה ולא ה' יכול לעמוד בו". אמנם אינו מפורש שהוא מצד החטא שאמרו „היש ה' בקרבנו". וראה זח"ב רעח, א.

13) פרשתנו יז, ז.

14) ולהעיר מפרש"י קרח טז, ד.

---

15) יז, ח.

16) לכאורה י"ל, דכאן הי' לאחר שעשו תשובה, ולא ה' מצב דעוונותיהם של ישראל, כי מ"ש „וידי משה כבדים" בא בהמשך להכתוב שלפנ"ז „והי' כאשר ירים משה ידו גו'", ופרש"י „וכי ידיו של משה נוצחות היו המלחמה וכו' כדאיתא בר"ה", ושם מפורש (כט, א במשנה) „כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים כו'", וא"כ הרי לא ה' מצב של עוונות ישראל (מצד אמירת „היש הוי' בקרבנו"),

אבל (נוסף לזה שממשיך ברה"ה שם „ואם לאו כו'", היינו שלא היו משעבדים את לבם כל הזמן, הרי) פשטות המשך הכתובים לא משמע כן, כ"א דתחלת

•) ענין זה מובא גם במכילתא (וי"ש) עה"פ „אלא כל זמן שמגביר ידיו כלפי מעלה היו ישראל מסתכלין בו ומאמינין במי שפקד משה לעשות כן והקב"ה עשה להם נסים וגבורות", ולכאורה י"ל הטעם שדייק רש"י לציין „כדאי' בר"ה", כי במכילתא ליתא „אם לאו כו'" כבמשנה ר"ה (כדלקמן בפנים ההערה), וזה נוגע בשביל פירוש „וכאשר יניח ידו וגבר עמלק" (אבל דוחק הוא, כי מובן הוא מהתחלת לשון המכילתא).

או י"ל, דלפרש"י בפשש"מ (א) אינו נוגע מה שמסתבלין בו (במשה), (ב) אינו מספיק זה שמאמינים במי שפקד משה כו', היינו אמונה בה' בכלל, היפך אמירתם „היש ה' בקרבנו", כ"א שצ"ל גם „ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים" (וראה עד"ז בלקו"ש חי"ג ע' 74 הערה 16 בפרש"י שם שהביא משנה דר"ה „וכי נחש ממית כו'"). וראה לקמן הערה 55.

ג. די שוועריקייט אין פירוש רש״י (אַז נתעצל (משה) במצוה ומנה אחר תחתיו) ווערט נאָך גרעסער[17]:

אין פ׳ פינחס[18], אויף דעם וואָס משה האָט געבעטן ביים אויבערשטן „יפקוד ה׳ . . איש על העדה אשר יצא לפניהם גו״", איז רש״י מפרש[19]: „לא כדרך מלכי האומות שיושבים בבתיהם ומשלחין את חיילותיהם למלחמה אלא כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג".

דאָס הייסט, אַז ביי משה׳ן איז געווען קלאָר, אַז אַ „איש על העדה" דאַרף אַליין אַרויסגיין למלחמה; און נאָכמער, משה ברענגט אַלס ביישפיל אין דעם זיין אייגענע הנהגה בפועל — „כמו שעשיתי אני שנלחמתי בסיחון ועוג" (כאָטש דאָס איז געווען בסוף ימיו) — איז דאָך תמוה ביותר: ווי קומט עס וואָס זייענדיק דער „איש על העדה" און מיט אַרום פערציג יאָר אינגער ביי מלחמת עמלק איז „נתעצל" משה?!

איז פון דעם גופא מוכח, אַז דער ענין פון „נתעצל" ביי מלחמת עמלק איז ניט קיין סתירה דערצו וואָס אַן „איש על העדה" דאַרף אַליין גיין במלחמות, און צו דעם וואָס משה אַליין האָט זיך אַזוי געפירט ביי מלחמת סיחון ועוג.

ד. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הדיוק אין לשון פון פירוש רש״י דאָ, וואו ער איז משנה פונעם לשון וואָס ער זאָגט בפירושו בפ׳ שמות הנ״ל: א) דאָרט זאָגט רש״י „שנתרשל", און דאָ — „שנתעצל". ב) בפירושו בפ׳ שמות שטייט „שנתרשל" סתם, ובפירושו דאָ — „שנתעצל במצוה".

דער חילוק צווישן רשלנות און עצלות איז[20]: רשלנות מיינט אַלגעמיינע אָפּגעלאָזנקייט, וואָס איז גורם אַז מ׳לייגט אָפּ צו טאָן עפּעס וואָס[21]; עצלנות איז אַ פוילקייט בנוגע[22] אַ פרטיות׳דיקער פעולה (טאָן, גיין, אויפשטיין פון שלאָף וכיו״ב)[23], ובמילא פעלט די זריזות הדרושה.

בנדו״ד אָבער איז עס ביי משה׳ן ניט געווען קיין עצלות סתם ח״ו, נאָר „שנתעצל במצוה" — לגבי דער מצוה וועגן וועלכער עס רעדט זיך דאָ, הייסט דאָס אַן ענין פון עצלות, כדלקמן.

ה. דער ביאור בזה:

די סיבה וואָס משה איז ניט געגאַנגען אין דער מלחמה איז, ע״פ פש״מ, ניט געווען אַן ענין פון רשלנות אָדער (אפילו) עצלות ח״ו[24], נאָר ווייל ער האָט

הכתוב „וידי משה כבדים" אינו בהמשך ולאחר הסיפור „והי׳ כאשר ירים משה גו׳ וכאשר יניח גו׳", כ״א לפנ״ז (ד„וידי משה כבדים", ולכן הי׳ שינוי במצב ידי משה „ירים גו׳ יניח גו׳", עד שאהרן וחור תמכו בידיו „ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש"), אלא שבתחלה מספר הכתוב את מצב המלחמה בפסוק יא, ואח״כ בפסוק יב את מצב ידי משה. ראה טור הארוך פסוק יא. ועוד.

17) עכ״פ כשילמוד פ׳ פינחס.

18) כז, טז־יז.

19) שם, יז.

20) כי אפילו את״ל דבכלל תוכנם שוה או עכ״פ דומה זה לזה (ראה ספר השרשים לרד״ק ערך עצל. ערוך השלם ערך הנ״ל. ספר התשבי ערך רשל. ועוד) הרי מזה שרש״י כאן משנה מלשונו במקום הקודם, ולא כתב „שנתרשל", משמע דכוונה אחרת בדבריו, כבפנים.

21) במדה״ג כאן (הובא תוכן המכילתא בלשון) „מיכאן שאין מתרשלין (מרשלין) לדבר מצוה שאלו אמר לו משה ליהושע בחר לי אנשים מיד כו׳".

22) ועד״ז יש, לפרש לשון „נתרשלו ידיו . . נתרשלו ידי האוהב" בפרש״י קרח שם.

23) עד מתי עצל תשכב (משלי ו, ט). טמן עצל ידו (שם יט, כד. כא, טו). אמר עצל ארי בחוץ (שם כב, יג) ועוד.

24) בגו״א לפרש״י כאן (ובכ״מ) מפרש שמינה משה את יהושע (ע״פ מרז״ל (פסיקתא דר״כ פ״ג. וראה פסי״ר פי״ב. ועוד)) משום שהוא מזרע יוסף

געהאַלטן אַז ער איז ניט מתאים (— בן שמונים שנה[25]) צו זיין אַ יוצא צבא.

און נאָכמער: גיין בראש פון די אנשי צבא און אָנפירן במלחמה איז מתאים פאַר די וואָס זיינען אין דעם גיל פון יוצאי צבא[26], וואָס ע"פ תורה איז דאָס פון בן עשרים ביז בן ששים[27].

און אע"פ אַז מ'געפינט אַז משה רבינו האָט אין יענעם זמן דורכגעפירט די אַלע אותות ומופתים, וואָס אַ סך פון זיי זיינען געווען פאַרבונדן מיט כח וגבורה כו'[28]; נאָכמער: אין דער מלחמה מיט סיחון ועוג איז משה רבינו אַליין געגאַנגען בראש פון די אנשי הצבא, ארויסווייזנדיק (ווי אָנגעדייטעט אין פירש"י[29]) אויסערגעווייניליכע גבורה — און דאָס, זייענדיק שוין אין אַ גיל קרוב צו מאה ועשרים שנה[30] — איז אָבער דאָ געווען אינגאַנצן אַן אַנדער מצב:

די הנהגה פון דעם אויבערשטן מיט אידן ביז צו דער מלחמה מיט עמלק איז געווען ניט ע"פ טבע, נאָר באופן נסי — אָנהויבנדיק פון די אותות ומופתים במצרים, יציאת מצרים און קריעת ים סוף שלאח"ז, און דערנאָך די ירידת המן והשלו, וואָס זיינען געקומען באופן נסי מן השמים און האָבן געשפייזט אַלע אידן.

קומענדיק אָבער אין רפידים, וואו אידן האָבן געזאָגט „היש ה' בקרבנו אם אין", איז דעם אויבערשטנס הנהגה מיט אידן ניט געווען אינעם אופן פון נסים גלוים, נאָר, ווי רש"י זאָגט בתחלת פרשת עמלק, אַז „סמך פרשה זו למקרא זה לומר תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אומרים היש ה' בקרבנו כו' חייכם שהכלב בא כו'", און ווי דער לשון אין משל וואָס רש"י פירט אויס „השליכו מעליו כו'".

ד. ה. די סיבה פון מלחמת עמלק איז געווען דער הסתר פנים פון דעם אויבערשטן.

און וויבאַלד אַז אידן זיינען דעמולט געווען אין אַ מצב (ניט ווי פריער נאָר —) פון הסתר פנים און היפך הנהגה נסית, דעריבער האָט זיך געפאַדערט, אַז בהתאם לזה דאַרף אויך די מלחמה געפירט ווערן אין אַ סדר פון אַ מלחמה טבעית[31] — אַז בא די יוצאי צבא

וכתיב והי' בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ועמלק מזרע עשו, לכך מינה את יהושע, ואפ"ה כיון דלא הי' הוא יוצא למלחמה הוא בעצמו ולא הי' לו להניח את אחר והי' עצל נתייקרו כו'.

אבל מובן, שטעם זה אי אפשר להבינו מעצמו, והי' לו לרש"י לפרשו או לרמזו.

25) וארא ז, ז.

26) ויהושע הי' בעת המלחמה בן מ"ב שנה או בן נו או נז (ראה סה"ד ב' אלפים תמ"ח ד"ה יהושע הי'. ילקוט ראובני פרשתנו יז, ט).

27) ראה רש"י שה"ש ג, ז. גו"א לפרש"י תשא ל, טז. וראה ב"ב קכא, ב. רשב"ם שם ד"ה שפקודיו. חזקוני ל, יד.

ואף שעדיין לא למדנו כ"ז — ה"ז סברא פשוטה שיהושע (משרתו, תלמידו — דור צעיר ממנו) מתאים יותר.

28) וראה לעיל הערה 6.

29) בס"פ חוקת („כדאיתא בברכות בהרואה (נד, ב) עקר טורא וכו'").

30) ולהעיר שבפרש"י, פשש"מ, לא נאמר שמשה הי' גיבור (כבש"ס נדרים לח, א). ומה שהקים משה את הקרשים „שאין כח באדם לזקפן" (פרש"י פקודי לט, לג), הרי ממשיך רש"י „א"ל עסוק אתה בידיך נראה כמקימו והוא נזקף וקם מאליו". — וצע"ק מנשיאת הלוחות ושבירתן. וראה לעיל הערה 4.

31) ולכן ציוה שהמלחמה תהי' למחר (ראה פרש"י יז, ט: צא הלחם גו' בעת המלחמה אנכי נצב. וראה מפרשי רש"י שם•), כי כאשר סדר המלחמה הוא ע"פ הטבע צ"ל הכנה להמלחמה, בחירת אנשים וסידור אנשי החיל ואופן המלחמה כו'.

•) אבל בנח"י לפרש"י מפרש שהמלחמה היתה ב' ימים.

זאָל זיין בחר[32], ובפרט די עומדים בראש הצבא, כולל אויך זיין אין דעם גיל הגבורה, מבן עשרים עד בן ששים.

משא"כ באָ מלחמת סיחון ועוג, וואָס די מלחמה איז געווען למעלה מן הטבע, ווי דער אויבערשטער האָט געזאָגט מפורש צו משה'ן[33] „אל תירא אותו כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמורי גו'" —

אין אָ מלחמה פון „נתתי" זיינען ניט נוגע דרכי והנהגת הטבע[34].

ו. זאת ועוד: דאָס וואָס משה האָט זיך ניט משתתף געווען אין דער מלחמה (בעמלק) איז ניט בלויז געווען אַן ענין פון העדר און שלילה — וויבאַלד דאָס איז געווען אָ מלחמה געפירט לויט גדרי הטבע, דאַרף זי געפירט ווערן דורך יהושע, און ער, משה, דאַרף ניט גיין במלחמה — נאָר אין דעם איז אויך געווען אַן ענין חיובי.

אין אָ מלחמה וואָס פירט זיך בדרך הטבע פאָדערן זיך צוויי ענינים: א) די השתדלות ופעולה טבעית אינעם פירן די מלחמה, וואָס דאָס איז דורך די וואָס זיינען שייך דערצו — גבורים; ב) די נתינת כח וסיוע פון דעם אויבערשטן אין דער מלחמה.

וואָרום ס׳איז מובן, אויך בפשוטו של מקרא, אַז אפילו אין דער הנהגה ווי זי איז ע"פ טבע, מוז מען האָבן אַן עזר וסיוע פון דעם אויבערשטן.

[עפ"ז איז מובן וואָס רש"י טייטשט אויף „בחר לנו אנשים"[35] — „גבורים ויראי חטא שתהא זכותן מסייעתן" (כאָטש אז אין מכילתא לפנינו זיינען עס צוויי[36] באַזונדערע מ"ד[37]) — ווייל אין דער מלחמה האָבן זיך ע"פ פשש"מ געפאָדערט ביידע ענינים: „גבורים" פאַר דער מלחמה בגשמיות, און „יראי חטא" זיי זאָלן האָבן דעם סיוע פון דעם אויבערשטן[38].

און די צוויי ענינים זיינען געווען אין דער מלחמה בעמלק: א) גבורה גשמית און כח טבעי, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט גבורי חייל פון אָ יונגן גיל — אַנגעפירט דורך יהושע (און ניט דורך משה); ב) התפלה אויף דעם עזר וסיוע מלמעלה, אז אידן זאָלן מנצח זיין אין דער מלחמה טבעית — און אין דעם איז מובן ופשוט אַז משה איז אַממערסטן מתאים וראוי לזה.

און דאָס האָט משה געזאָגט צו יהושע'ן „בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים בידי": באַוואָרנט און מדגיש געווען ביידע פרטים וואָס דאַרפן זיין אין דער מלחמה: צו פירן די

---

32) ראה פרש"י הובא לקמן בפנים.

33) חקת כא, לד.

34) ראה בזה (ובהמבואר לקמן ס"ו) אברבנאל כאן. מעשי ה' פרשתנו פ"ג. טור הארוך ורע"ב פסוק ט כאן. צידה לדרך בפרש"י פסוק ח.

35) פרשתנו יז, ט.

36) ר' יהושע אומר בחר לנו אנשים גבורים ר' אליעזר המודעי אומר בחר לנו אנשים יראי חטא.

37) אבל בתיב"ע כאן „גוברין גברין ותקיפין בפקודייא ונצחני קרבא". ועד"ז בפדר"א פמ"ד „אנשים גבורי כח וחיל יראי שמים". וראה שמו"ר ספכ"ו. ובמכילתא הוצאת הורוויץ „ר' יהושע אומר בחר לנו גבורים אנשים יראי חטא, ר' אליעזר המודעי אומר בחר לנו יראי חטא אנשים גבורים". וראה בש"נ שם. ואכ"מ.

38) ועפ"ז מובן מה שלא פרש"י דנתייקרו ידיו מפני עונותיהם של ישראל — כי מכיון שלקחו „יראי חטא" להמלחמה, אינו מסתבר שאמירת ישראל לפני המלחמה „היש ה' גו'" תפעול על פעולותיו של משה בעת ובזמן המלחמה, ש„ידיו כבדים".

מלחמה בפועל, וואָס אויף דעם האָט ער באשטימט יהושע'ן: „צא הלחם בעמלק": און די תפלה אל הקב"ה, וואָס דאָס האָט משה געזומען אויף זיך: „אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלקים גו'"[39],

וואָס על ראש הגבעה, איז ער געווען שרוי בתענית (ווי רש"י איז מפרש אויף „ומשה אהרן וחור"[40]: „מכאן לתענית שצריכים שלשה לעבור לפני התיבה, שבתענית היו שרויים"), „ויהי ידיו אמונה", „פרושות השמים בתפלה"[41].

און מצד דעם (קומט נאָך צו אין דער סברא פון משה'ס ניט גיין אין דער מלחמה): (א) שרוי בתענית און אָפגעשוואַכט — איז ניט מתאים צו גיין במלחמה[42]; (ב) זייענדיק „בראש הגבעה" מיטן מטה האלקים ובהרמת ידיו, האָבן אים אידן געקענט זען און דורכדעם געהאָט תוס' כח ועוז אין דער מלחמה[43].

ז. אע"פ אַז משה איז ניט געגאַנגען במלחמה דערפאַר וואָס אַזוי דאַרף זיין די הנהגה אין דער מלחמה, פונדעסטוועגן איז „נתייקרו ידיו" און רש"י זאָגט דעם טעם „בשביל שנתעצל במצוה ומנה אחר תחתיו":

ויבאַלד עס רעדט זיך וועגן אַ ציווי פון דעם אויבערשטן, האָט משה ניט גערפט מאַכן חשבונות, נאָר אַרויסגיין מלחמה האַלטן מיט עמלק'ן, איי, מ'דאַרף תפלה טאָן — און משה איז דער וואָס איז מתאים־לזה — האָט ער געקענט מיטנעמען אין דער מלחמה דעם מטה האלקים און דאַרט, אויפן שדה המערכה, מתפלל זיין אַ תפלה קצרה[44].

און ווי מ'האָט שוין געלערנט פריער באַ קריעת ים סוף, אַז בשעת אידן זיינען געווען אין זייער אַ ענגן מצב — די מצרים זיינען געווען „לאחוריהם" און דער ים „לפניהם" — און משה האָט זיך געשטעלט מתפלל זיין, האָט דער אויבערשטער ביי אים געמאַנט[45] „מה תצעק אלי דבר אל בנ"י ויסעו", ווי רש"י איז מפרש „אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונין בצרה".

און דעריבער, כאָטש משה האָט געהאָט די טעמים פאַרוואָס ער אַליין איז ניט געגאַנגען במלחמה[46], און די חשבונות זיינען געווען (ניט צוליב זיך, נאָר ווי עס איז מתאים לטובת המלחמה

39) ועפ"ז יתורץ ויומתק מה שפירושו הנ"ל על „בחר לנו אנשים" („גבורים ויראי חטא") פירשו (היפך סדר הכתוב, ובד"ה שני בפ"ע ולאחר שכבר התחיל בפי' בחר — בתחלת הכתוב) לאחרי שפירש „וצא הלחם — צא מן הענן והלחם בו": „מחר — בעת המלחמה — אנכי נצב" — כי אחרי ההקדמה הנ"ל, שבמלחמה זו הוצרך להיות ב' הענינים, היציאה למלחמה בפועל שע"י יהושע והתפלה דמשה בעת המלחמה, מובן, שגם ה„בחר לנו אנשים" („לי ולך" — פרש"י שם בד"ה בחר לנו הראשון) צ"ל ב' הפרטים „גבורים ויראי חטא". וראה לבוש בפרש"י.

40) יז, יו"ד.

41) שם, יב ובפרש"י.

42) וכההלכה, דעיר שהקיפוה עכו"ם אין רשאין לסגף [את] עצמן בתענית שלא לשבר את כחן (תוספתא תענית פ"ב, יא. שו"ע או"ח סו"ס תקעא. ולהעיר משמואל א יד, ל). — וסברה פשוטה היא.

43) ראה בהנסמן לעיל הערה 34. חזקוני שם פסוק ט. חדא"ג ותוי"ט למשנה ר"ה שם. ועוד.

44) להעיר מאברהם (לך יד, יד ואילך) שיצא בעצמו למלחמה. מיעקב ר"פ וישלח („למלחמה" — פרש"י לב, ט בסופו).

45) יד, טו.

46) ולהעיר שעפ"ז הרי זה כעין דעת ר' יוסי בפרש"י שמות שם „ח"ו לא נתרשל", וגם שם היתה הנהגתו ע"פ „חשבון" במצוה („אלא אמר אמול ואצא לדרך סכנה היא לתינוק עד שלשה ימים אמול ואשהה שלשה ימים הקב"ה צוני לך שוב מצרים"). אלא דשם „נענש מיתה לפי שנתעסק במלון תחלה", משא"כ בנדו"ד שרק „נתייקרו ידיו", שהי' כל הזמן עסוק וכו' בענין המלחמה — הצלת ישראל.

ונצחונה — אַז ער זאָל זיין שרוי בתענית און מתפלל זיין בראש הגבעה, כנ"ל בארוכה; און דערצו נאָך האָט ער באַוואָרנט און „מנה אחר תחתיו" — שלוחו של אדם כמותו[47] — וואָס אין אַנדער פאַל וואָלט דאָס געווען אַ הנהגה מתאימה פאַר משה רבינו —

אעפ"כ, וויבאַלד אַז דאָ רעדט זיך ווען אַ ציווי ה', ווערט משה'ס הנהגה געראַכנט[48] אַלס אַן ענין פון „נתעצל (לגבי דעם אופן ההנהגה וואָס פאַדערט זיך)[49] במצוה" — די גרייטקייט און זריזות[50] צו טאָן אַ מצוה[51].

און מהאי טעמא איז זיין ענוש געווען „מדה כנגד מדה"[52], „נתייקרו ידיו" — אַז ס'איז אים געווען שווער אויך דאָס וואָס ער האָט יע געטאָן אַלס השתתפות במלחמה, דאָס וואָס „ידיו פרושות השמים בתפלה"[53].

ח. ויש להוסיף בזה:

בא משה"ן איז אויך ניט געווען שייך ח"ו אַן ענין פון חשבונות בשעת ער האָט אַ ציווי ה' — אַבער בנידון דידן געפינט מען ניט אין פסוק אַז דער אַנאָג „צא הלחם בעמלק" איז געווען אַ ציווי מפורש[54] פון אויבער־

---

47) שהובא בפרש"י לעיל (בא יב, ו). וראה לקו"ש ח"כ ע' 236 ואילך.

48) ולהעיר גם מאמירת משה (שמות ה, כב) „למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני", אשר הקב"ה אמר לו „הרהרת על מדותי לא כאברהם שאמרתי לו כי ביצחק יקרא לך זרע ואח"כ אמרתי לו העלהו לעולה ולא הרהר אחר מדותי" — פרש"י שם ו, א. היינו שטענת ה' היא דאין מקום לחפש טעם וחשבון בקיום דברי ה', אלא שצ"ל כמו הנהגת האבות. אלא דשם הרי"ז ענין שלאחר המעשה ולכן נאמר לו „הרהרת על מדותי", משא"כ בנדו"ד החשבון שלפני המעשה הביא את משה לחשוב שכן צריך להיות באמת סדר מלחמה זו, וא"כ ליכא למילף הכא מהתם. נוסף על המבואר לקמן ס"ח.

49) להעיר גם מ„נתעצלו" שהי' אצל הנשיאים בהנדבה למלאכת המשכן (פרש"י ויקהל לה, כז), שגם שם זה „שלא התנדבו תחלה" לא הי' מחמת עצלות כפשוטה ח"ו, כ"א מצד החשבון שלהם, שמצד תפקידם בתור נשיאים כך צריכה להיות הנהגתם, להשתדל לזרז ש„יתנדבו ציבור מה שמתנדבים" ואח"כ לחשוב ולעשות בעצמם „ומה שמחסרין אנו משלימין" (פרש"י שם).

ומ"מ נחשב זה אצלם ש„נתעצלו", מכיון שהמדובר בהקמת המשכן וקיום „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" היו צריכים לעשות בזה בלי חשבונות. ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 427 ואילך.

50) וע"ד שמצינו באברהם (וירא כב, ג) „וישכם אברהם בבוקר — נזדרז למצוה, ויחבוש — הוא בעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו" (פרש"י שם) אלא ששם מסיים „שהאהבה מקלקלת השורה".

51) אמנם זהו רק בנוגע להשתתפותו במלחמה (מצד החשבון שצריך להתפלל כו'), אבל זה שהניח המלחמה עד למחר לא נחשב ל„נתעצל", כי כן צ"ל סדר המלחמה באופן מסודר (כנ"ל הערה 31).

ועפ"ז י"ל דהחילוק שבין פירש"י לתיב"ע (ומכילתא) הוא, שלדעת רש"י מלחמה זו נחשבה לכתחלה כמלחמה טבעית (ורק כיון שהוי מצוה הוצרך להשתתף בזה בפועל). ולפי התיב"ע (והמכילתא*) הי' עצם המלחמה גם בתחלה שלא ע"פ טבע (וראה תיב"ע כאן ט „חוטרא דאתעבידו בי' ניסין מן קדם ה' בידי").

52) ראה פרש"י נח ז, יא. יתרו יח, יא. נשא ה, כד. ועוד.

53) או באופן אחר קצת: מכיון שהנהגתו במלחמה זו היתה ע"פ סדרי הטבע, לפיכך „נתייקרו ידיו" — להדגיש שכן הוא ע"פ הטבע. אבל אם הי' הולך למלחמה זו בלי שום חשבונות — היתה גם ההנהגה עמו מלמעלה באופן כזה, למעלה מהטבע.

54) בפרש"י לקמן (יז, יג): ויחלש יהושע — חתך ראשי גבוריו ולא השאיר אלא חלשים שבהם ולא הרגם כולם, מכאן אנו למדים שעשו ע"פ הדבור של שכינה. הרי מזה שרש"י משנה מלשון המכילתא „שהמלחמה הזאת לא היתה אלא ע"פ הגבורה", משמע שלא נצטווה מתחלה על עצם המלחמה („צא הלחם כו'" — ראה מפרשי רש"י כאן), וכמ"ש בעקידה כאן שער מב. אברבנאל כאן. ומהלשון

*) ראה לקמן ס"ח והערה 55-54, החילוק בין פרש"י להמכילתא, דמהמכילתא משמע שעצם המלחמה הי' ע"פ ציווי ה'.

שטען[55]; ולכן י"ל אז ווען עס וואלט געווען אזא ציווי וואלט משה אליין גלייך מקיים געווען דעם ציווי[56].

וויבאלד אז א ציווי פון דעם אויבערשטן אויף דעם איז ניט געווען, נאר משה רבינו, רועה ישראל, האט דאס געטאן ווי א דבר המובן מאליו: בשעת גוים פאלן אן אויף אידן, דארף מען ארויסגיין[57] למלחמה להגן על ישראל[58]

(וי"ל אז אויך לפי המסקנא אז עמלק האט געקענט מלחמה האבן נאר מיט די „נחשלים אחריך", מיט די אידן וואס זיינען געווען מחוץ לענן[59], האט משה רבינו געהאלטן, אז מען דארף באלד ארויסגיין פארטיידיקן די אידן, וועלכע אידן זיי זאלן נאר זיין, און ווי עס איז געווען הנהגת משה נאך זייענדיק אין מצרים אז גלייך נאך דעם ווי „ויגדל משה ויצא אל אחיו", איז ווי נאר „ויראה איש מצרי מכה איש עברי מאחיו" האט זיך משה רבינו ניט גערעכנט מיט דער דרגא פון דעם איש עברי, נאר — „ויך את המצרי"[60]).

און דעריבער, וויבאלד משה האט דאס געטאן ווי א דבר המובן מעצמו (ניט אלס קיום פון א ציווי מפורש מה') האט ער אנגענומען אז דא פאדערט זיך ניט א סדר הנהגה אן חשבונות אזוי ווי ביי א ציווי מפורש.

בא דעם איבערשטן אבער האט זיך דאס גערעכנט אלס אן ענין פון „נתעצל במצוה"[61], וואהרום ווען גוים קומען מלחמה האבן מיט אידן, איז דאס (אפילו פאר מתן תורה) א מצוה — און א מצוה הכי גדולה — צו ארויסגיין במלחמה להגן על ישראל — און עס דארף געטאן ווערן אן קיין איבערטראכטונגען און אויסרעכענונגען (הגם בנדו"ד איז ניט געווען דערויף א ציווי פון אויבערשטן).

ט. פון דעם פירוש רש"י איז דא א הוראה נפלאה אין עבודת האדם:

ס'איז מובן אז דאס וואס יעדער ענין

„שעשר" משמע שענין זה שבמלחמה (שהשאיר החלשים כו') הי' ע"פ הדבור, ואפשר שהדבור של שכינה הי' לאחר שיצא יהושע למלחמה, או שנצטוו על המלחמה לאחר ששאל משה.

55) וגם מטעם זה י"ל שלא הביא רש"י בפסוק שלפנ"ז (יא) ממכילתא כ"א מר"ה, כי במכילתא מפורש „שפקד משה לעשות כן", היינו שהי' ע"ז ציווי, משא"כ בר"ה שם.

56) ואף שבמלחמת מדין נצטווה משה (פנחס כה, יז) „צרור את המדינים והכיתם אותם", „נקום נקמת . . מאת המדינים גו" (מטות לא, ב) — ואעפ"כ „וידבר משה אל העם החלצו מאתכם גו' וישלח אותם משה גו'" (שם פסוק ג, ו) והוא לא הלך, כי שם הייתה מלחמת נקמה (כמפורש) ולא מלחמת הגנה על ישראל (כמלחמת עמלק וסיחון ועוג), ולא היו קרובים לגבול ישראל. וכדמוכח גם מזה ששלח רק אלף למטה.

וראה אברבנאל ואלשיך שם. ובתנחומא שם ג דמשה „נתגדל במדין אמר אינו בדין שאני מיצר להם שעשו בי טובה" וי"ל שכ"ה גם בפשש"מ. וע"ד פרש"י וארא ז, יט.

57) להעיר, שע"ד ההלכה, הרי מלחמת עמלק אז היתה מלחמה דעזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, שמלחמת מצוה זו אין המלך צריך ליטול בה רשות מבית דין (רמב"ם רפ"ה מהל' מלכים).

58) ומטעם זה מובן דאין לפרש הטעם שמשה לא יצא למלחמה בעצמו — מפני שכל ענין מלחמה זו הי' כדי שישראל יצעקו אל ה', „ותדעון היכן אני" (פרש"י לעיל יז, ח), ולכן אין צריך לצאת למלחמה בפועל כ"א מספיק מה שיסתכלו כלפי מעלה וכו' (כבמשנה ר"ה שהובאה ברש"י יז, יא) — כי עפ"ז לא הי' מצוה גם ליהושע „צא הלחם בעמלק".

59) תצא כה, יח. ובפרש"י שם.

60) שמות ב, יא־יב.

61) בזי"ר ליל"ש שם, דברי דוד שם, ועוד — מפרשים (כנראה) שהמצוה שנתעצל בה משה היא בבחירת האנשים (שעשאה ע"י יהושע), אבל בפשש"מ אין שום רמז דעצם בחירת האנשים נחשבת (לא להכשר מצוה, כ"א) למצוה, והוי לי' לרש"י לפרשו.

און פרט אין תורה איז אַ הוראה נצחית[62] בכל הזמנים ובכל המקומות, איז דאָס באופן מיוחד, ביתר שאת וביתר עז, אין דעם ענין פון מלחמת עמלק: און ווי דאָס דריקט זיך אויס בכמה ענינים, ומהם:

א) ס'איז אַ ציווי מפורש[63] „כתוב זאת זכרון בספר", ד. ה. אַז דער עילוי ומעלה פון אַ זכרון בכתב, מצד דעם וואָס „דכל שכתוב בתורה הדבר הוי נצחי"[64], איז דאָס באַ מלחמת עמלק ביתר תוקף ועילוי, וויבאַלד ס'איז דאָ אויף דעם אַ ציווי מיוחד.

ב) אין דיבור ה' גופא ווערט אָנגעזאָגט[65] מיט אַ הדגשה אויף דעם ענין של תמידי ונצחי — „מלחמה לה' בעמלק מדור דור";

ביז אַז דער ענין הנצחיות שבמלחמה זו זאָגט זיך אַרויס אין אַ ציווי כפשוטו: ס'איז אַ מ"ע מן התורה „לזכור תמיד מעשיו הרעים"[66], און ס'איז אַ מצוה לזכור מעשה עמלק בכל יום (לכמה דעות[67]).

פון דעם איז מובן, אַז ניט בלויז דער תוכן פון מלחמת עמלק איז אָן ענין נצחי (בעבודה רוחנית), נאָר אויך דער אופן המלחמה — ווי די מלחמה דאָרף געפירט ווערן — איז אַ הוראה נצחית.

און נאָכמער איז עס נוגע אין דעם זמן פון עקבתא דמשיחא, ווי עס שטייט אין תרגום יונתן בפי' „מלחמה לה' בעמלק מדור דור", אַז איינער פון די (דריי כללות'דיקע) דורות (פון מחיית עמלק) איז „דרא דעקבתא דמשיחא".

י. וועט מען דאָס פאַרשטיין דורך באַווּאַרענען נאָך אַ שאלה כללית אין דעם ענין:

צוליב וואָס בכלל דערציילט תורה אַז „וידי משה כבדים", אַז נתעצל משה? ס'איז דאָך אַ כלל אַז אפילו בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב[68], ואעכו"כ וועגן בני אדם, ובפרט בני ישראל, ובפרטי פרטיות — משה רבינו, הנבחר מכל מין האדם[69]!

פון דעם גופא איז מובן, אַז אויך דאָס איז אַ הוראה נצחית אין דער מלחמה רוחנית מיט עמלק שבכל דור ודור.

דער ביאור בזה:

עמלק האָט במלחמתו געקענט פוגע זיין נאָר די אידן ביי וועמען ס'איז געווען אַ חלישות אין אמונת ה'; און, כנ"ל, ווי עס שטייט אין פסוק (אין פ' תצא) „ויזנב בך (נאָר) כל הנחשלים אחריך", וואָס דאָס מיינט, ווי רש"י טייטשט „חסרים כח מחמת חטאם שהי' הענן פולטן", נאָר די וואָס זיינען געווען מחוץ להענן. אָבער די אידן וואָס האָבן זיך געפונען אינעווייניק, זיי האָט עמלק ניט געקענט אָנרירן.

און דער תוכן און ענין דערפון (ברוחניות) איז בכל הדורות.

רובם ככולם פון בני ישראל געפינען

---

62) תניא רפי"ז. ובכ"מ.

63) פרשתנו יז, יד.

64) צ"פ מהד"ת ע' 134. ועד"ז שם סה, א. ועד"ז כ' בצפע"נ תרומות בהשמטות ע' 120 (הובאו במפענ"צ פ"ה סי"ב. וש"נ).

65) סוף פרשתנו.

66) ל' הרמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ה. ועד"ז כ' במנין המצות שבריש ספר היד מ"ע קפט. וראה לשונו בסהמ"צ שם.

67) כ"כ בס' חרדים מ"ע התלויות בפה פ"ד סכ"א בדעת הרמב"ם והסמ"ג. וראה שו"ע אדה"ז סי' ס' סעיף ד. וש"נ. לקו"ש חי"ט ע' 221. וש"נ.

68) ב"ב קכג, א.

69) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק יסוד הז'. ולהעיר מט"ז יו"ד סרמ"ב סק"כ.

זיך „בתוך הענן" — אין גבול און „אינ־ווייניג" פון תורה ומצות, ובכלל — פֿאַרבונדן מיטן אויבערשטן, יעדערער לפי מעמדו ומצבו, און דער „ענן" — תורה ומצוות — איז מגין אויף אידן פון אֱלע[70] רוחות זרות, וואָס בלאָזן פון חוץ לתחום הקדושה, ובפרט פון „עמלק" וואָס בריינגט קרירות „אשר קרך"[71] אין עניני יהדות[72].

עס זיינען דאָ אידן, וואָס מסיבות שונות זיינען זיי ניט בתוך הענן — זייער סדר החיים איז לע"ע נאָך ניט אינגאַנצן בהתאמה צו די הוראות התורה און דערפאַר קען עמלק (בגימ' ספק[73]) האָבן אַ צוטריט צו זיי און אַריינ־וואַרפן אין זיי ספיקות וכו' אין אמונה ביכולת ה' און קרירות („אשר קרך") אין עניני קדושה וכו'.

קען דעריבער געמאָלט זיין, אַז אַזאַ איד וואָס געפינט זיך „בתוך הענן" זאָל טראָכטן בא זיך: וואָס פאַר אַ שייכות האָב איך מיט די וואָס געפינען זיך מחוץ פון דעם ענן, ער רעכנט, אַז יענע אידן האָבן ניט קיין שייכות צו אים.

בשלמא די וואָס זיינען „בתוך הענן", זיי לערנען תורה און זיינען מקיים מצות, נאָר עס פעלט זיי אין דער שלימות שבזה; אַדער אפילו אַן איש פשוט, וואָס איז אין דער דרגא פון „חוטב עציך . . שואב מימיך"[74] — איז אין הכי נמי, אַז פאַר אים, זייענדיק פון די „ראשיכם שבטיכם", איז דאָס (לפי „דעתו") אַ ירידה האָבן צו טאָן מיט אַזאַ אידן און אים אַרויסהעלפן אין זיין מצב, אָבער אעפ"כ טוט ער דאָס, וויבאַלד אַז סו"ס רעדט זיך דאָס וועגן איינעם וואָס געפינט זיך מיט אים אין איינעם „בתוך הענן".

אָבער וואָס פאַר אַ שייכות האָט ער — טענה'ט ער — צו דעם וואָס געפינט זיך „מחוץ להענן" ר"ל! מיט אים וויל ער ניט האָבן צו טאָן. לכל היותר וועט ער מוסיף זיין לזכותו בלימוד התורה אַדער אין עבודת התפלה וכיו"ב. אָבער „צא הלחם" אַרויסצוגיין פון די כותלי בית המדרש אַדער פון די כותלי בית הכנסת און זיך אַוועקלאָזן זוכן אַ צווייטן אידן אין אַ סביבה וואָס איז „מחוץ להענן", אַ מקום וואו ס'איז ניט קיין מקום פון יראת שמים — דאָס האָט לכאורה גאָר קיין אָרט ניט.

וועט רעדט נאָך אויב ער איז אין אַ דרגא פון „תורתו אומנתו" (אויף וויפל דאָס איז שייך בזמן הזה[75]) — איז זיין סברא און טעם השלילה נאָך גרעסער און שטאַרקער: הייתכן צו מפסיק זיין פון אַזאַ אופן אין לימוד התורה?! אַרויסגיין צו די וואָס זיינען מחוץ לענן בכדי צו מגין זיין אויף זיי פון די „עמלק'ס", שטאַרקן זיי אין זייער אמונה, דערווייטערן זיי פון אַ חטא און באַווירקן זיי צו מקיים זיין נאָך אַ מצוה.

אויף דעם האָט מען די הוראה[76] פון

---

70) ראה מכילתא פרשתנו בתחלתה עה"פ יג, כא.

71) תצא כה, יח. וראה תנחומא שם (ט) ופרש"י שהוא ל' קור.

72) ראה גם תו"א פה, א ואילך. ד"ה והי' כאשר ירים תר"פ אות ג. ובכ"מ.

73) סה"מ עטר"ת ע' רצד. סה"מ תש"ט ע' 40. שם ע' 65. ועוד.

74) ר"פ נצבים.

75) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס קו. וראה רמ"א שם ס"צ סי"ח. שו"ע אדה"ז שם סי"ז.

76) וע"פ ההלכה שפקו"נ גם מי שתורתו אומנתו מפסיק ומציל (וראה בהנסמן בהערה הבאה. ט"ז יו"ד סי' רנא ס"ק ו), ואפילו בספק וס"ס (ראה טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סי' שכט סע' ג. שו"ע אדה"ז סי' תריח ס"ס ז).

דער ערשטער מלחמה בא אידן אַרויס־גייענדיק פון מצרים — מלחמת עמלק — אַ הוראה אין דעם אַלעם:

בשעת עמלק קומט און פאַרטשעפעט זיך מיט אַ אידן וואָס גיפינט זיך מחוץ לענן, אפילו אויב זיין געפינען זיך דאָרט איז באשמתו פון דעם אידן, כנ"ל מחמת חטאים, דאַרפן די אידן וואָס געפינען זיך בתוך הענן אַרויסקומען פון דאָרט בכדי צו מגין זיין אויף דעם אידן אין זיין מלחמה געגן עמלק'ן.

ואדרבה: וויר דאַרפן זיין בעיקר[77] די וואָס דאַרפן אַרויס צו באַשיצן אידן פון עמלק? — די „יראי חטא", וואָס דוקא זיי האָבן דעם כח צו לוחם זיין מלחמת עמלק; און דער עומד בראש המלחמה איז יהושע, וועמען מ'האָט אַנגעזאָגט „בחר לנו אנשים וצא (מן הענן) הלחם בעמלק" — וואָס יהושע איז געווען „לא ימיש מתוך האוהל"[78], תורתו אומנתו, און ער האָט געדאַרפט אַנפירן די מלחמה.

און די תורה איז מוסיף נאָכמער, אַז אפילו משה, וואָס ער האָט בעצם וב־פנימיות אַנגעפירט די גאַנצע מלחמה — ער האָט ממנה געווען יהושע'ן אַלס שלוחו צו פירן די מלחמה און ער האָט אַליין געפירט די מלחמה ברוחניות בתפלתו, „ויהי ידיו אמונה עד בוא השמש", ער איז דעם גאַנצן טאָג געווען „שרוי בתענית" און איז געשטאַנען „בידיו פרושות השמים בתפלה", און ער האָט דורכדעם געפועל'ט דעם „וגבר ישראל" — האָט אַבער, טראָץ דעם אַלעם (נוסף עכ"ז), אַליין געדאַרפט אַרויסגיין און זיך משתתף זיין אין דער מלחמה ממש פשוטו כמשמעה!

ומזה איז די הוראה אויך צו אַ גדול: עס איז ניט געגנוג השתתפות רוחנית אין דער מלחמה בעמלק בכל דור; ער קען זיך ניט מסתפק זיין מיט דעם וואָס ער וועט זאָגן אַ קאַפּיטל תהלים אַז די אידן זאָלן זיך אומקערן צו אידישקייט, אע"פ וואָס דאָס איז אַ הכרח און גבוה על גבוה וכו' וכו'; און ס'איז אויך ניט מספיק ער זאָל שיקן זיינע שלוחים אויף דעם — נאָר ער דאַרף אַליין אַרויסגיין און טאָן וואָס ס'איז נויטיק צו מגין זיין אויף אידן.

וע"י הנהגה זו, אַז מ'גייט ניט מיט חשבונות וטעם ודעת (אע"פ וואָס זיי זיינען דקדושה) אין דעם „מחה תמחה את זכר עמלק"[79], פירט זיך דער אויבערשטער אַזוי אויך אין דעם „מחה אמחה את זכר עמלק"[80], העכער פון חשבונות און מדידות והגבלות, און איז מדלג אויף'ן קץ און ברענגט די גאולה העתידה, וואָס דעמולט וועט זיין „השם שלם והכסא שלם"[81], בקרוב ממש ובעגלא דידן.

(משיחות ש"פ בשלח וש"פ יתרו תשמ"א)

---

77) דמצוה בגדול (רמב"ם הל' שבת פ"ב ה"ג. ט"ז בשו"ע או"ח סשכ"ח סק"ה. שו"ע אדה"ז שם סי"ג).

78) תשא לג, יא.

79) ס"פ תצא.

80) פרשתנו יז, יד.

81) פרש"י עה"פ. ובכ"מ.